

Nicolaos Starreveld

FNWI
Universiteit van Amsterdam
n.j.starreveld@uva.nl

Hans Sterk

Faculteit Wiskunde & Informatica
Technische Universiteit Eindhoven
h.j.m.sterk@tue.nl

Interview Sanne Blauw

Het beste *met het Nieuw Archief interview ooit *

Sanne Blauw is wetenschapsjournalist bij *De Correspondent*. Vorig jaar verscheen bij dat journalistieke platform haar boek *Het bestverkochte boek ooit (met deze titel)*. In dit boek wil zij laten zien dat cijfers lang niet zo objectief zijn als ze lijken. Onze redacteuren Nicolaos Starreveld en Hans Sterk zochten haar op en stelden haar enkele vragen.

We ontmoeten Sanne in Amsterdam op het redactie-adres van *De Correspondent*. Een modern vormgegeven ruimte waar een kantoortuin, zithoeken, een keuken en aparte kamers elkaar afwisselen. We nemen plaats in de ruime keuken op de bovenverdieping. Onze aandacht wordt getrokken door haar recent verschenen *Het bestverkochte boek ooit (met deze titel)*, geschreven voor een breed publiek en verschenen bij *De Correspondent*.

Sanne promoveerde in de econometrie en richt zich in haar huidige werk als wetenschapsjournalist onder meer op de rol van cijfers in de maatschappij. Aanvankelijk begon zij met de studies economie en rechten. Al snel werd duidelijk dat ze een stevige wiskunde-component miste en zo werd het econometrie. Daar groeide haar interesse voor de maatschappelijke rol van cijfers. Bij het verzamelen en verwerken van cijfers groeide ook het besef van de betrekkelijkheid van die cijfers. Voor haar promotieonderzoek onderzocht ze 'geluk' in Bolivia.

Sanne Blauw

Hoe kijk je terug op dit onderzoek en hoe gaf het richting aan je latere werk?

"Ik onderzocht 'geluk' in Bolivia en wel hoe iemands geluk samenhangt met hoe die persoon zich vergelijkt met zijn omgeving. Daarbij bekeek ik ook hoe je dient om te gaan met cijfers die mensen in het onderzoek gaven voor geluk. Is de 7 van de een ook een 7 voor de ander? Uit het onderzoek kwam uiteindelijk naar voren dat mensen die het gevoel hadden beter af te zijn dan hun omgeving zich gelukkiger voelden. Achteraf gezien heb ik vooral veel geleerd van het onderzoek, het heeft zeker als eyeopener gefungeerd. Het keerpunt voor mij was het moment dat ik data ging verzamelen. Toen realiseerde ik me hoe moeilijk het is om de werkelijkheid in een spreadsheet te duwen. Het heeft me ertoe aangezet naar het verhaal achter de cijfers te kijken."

In je boek heb je het vaak over correlatie en causaliteit.

"Correlatie en causaliteit worden vaak door elkaar gehaald. Je ziet vaak dat instanties iets zeggen als 'als we dit doen dan gebeurt dat'. In voedingsonderzoek zie je bijvoorbeeld hoe gemakkelijk er geconcludeerd wordt dat iets gezond voor

je is. Er zijn dan twee groepen met elkaar vergeleken en de ene groep kwam er met product X beter uit. Ik probeer dan aan te geven dat er misschien variabelen over het hoofd gezien zijn. Het verwarren van correlatie en causaliteit is een schadelijke fout, omdat de stap naar actie gemakkelijk gemaakt is als je een oorzakelijk verband veronderstelt. Ik heb in mijn werk geleerd hoe lastig het is om oorzakelijkheid te achterhalen.”

In het laatste hoofdstuk van je boek laat je zien dat meer kennis niet de enige oplossing is.

“Inderdaad speelt er meer. Je eigen psychologie en overtuigingen spelen een grote rol bij het interpreteren van cijfers. Als je iets leest wat strookt met je overtuigingen, dan ben je misschien minder kritisch. Kennis van je eigen onderbuik kan erg helpen. In het boek beschrijf ik ook fouten die te maken hebben met de macht van politici en bedrijven. Processen — bijvoorbeeld in de tabaksindustrie — zijn zo complex en spelen zich gedeeltelijk achter de schermen af dat een gewone burger, ondanks zijn of haar kennis, dat niet zomaar kan doorgronden. Journalisten spelen hier een belangrijke rol om context te bieden bij de cijfers. Ook als consument kun je proberen verder te kijken dan de gepresenteerde cijfers. Wat is het héle verhaal? Neem een grote aankoop als een ebike. Bij een reclame voor ebikes zou bijvoorbeeld één type ebike als beste van Europa uit de test zijn gekomen. In feite waren er een heleboel categorieën en was de ‘beste’ ebike slechts nummer 1 in één van die categorieën.”

Maar dat is niet iedereen gegeven en ook niet altijd mogelijk.

“Uiteindelijk moet je ook kunnen vertrouwen op wetenschappelijke en publieke organisaties, want je kunt inderdaad niet alles zelf uitzoeken. Als je in de klimaatwetenschap iets beter wilt begrijpen, merk je dat je een stap erna ook weer iets verder moet uitzoeken. Dat kan gauw te complex worden. Het is inderdaad een worsteling uit te vinden wanneer je welke club vertrouwt. Het gevaar bestaat dat je overal sceptisch over wordt. Daar ben ik ook bang voor bij mijn boek: dat mensen na het lezen geen enkel cijfer meer vertrouwen. Ik wil de lezer een middenweg wijzen, tussen scepsis en vertrouwen.”

Sanne Blauw, *Het bestverkochte boek ooit (met deze titel) – Hoe cijfers ons leiden, verleiden en misleiden*, De Correspondent, 2018, 208 p., ISBN 9789082821642, € 20,-.

Kan het vaak niet beter gezegd worden met woorden? Waarom zoveel getallen?

“Getallen hebben het aura van objectiviteit, het zijn getallen, dus ze zijn waar. Een uitspraak als ‘Staat op nummer 1 op Tripadvisor’ slaat meer aan. Maar het gaat inderdaad meer om het verhaal achter de statistiekregeltjes. Mijn missie is om cijfers op hun plek te zetten, naast woorden!”

Je lijkt met je boek in de traditie te staan van het bekende boek uit de jaren vijftig ‘How to Lie with Statistics’ [1].

“Darrell Huff’s boek gaat alleen over statistiek, en gaat bijvoorbeeld niet in op machtsverhoudingen. Ik kies voor verhalen die een hoofdstuk dragen, meer lagen hebben, en bouw ook een historische en filosofische component in. Huff is briljant wanneer hij vertelt wat een gekke grafiek kan betekenen. Ik vertel ook hoeveel invloed zo’n grafiek heeft op je leven en wat voor belangen erachter schuilgaan.”

Recent verscheen ‘Weapons of Math Destruction’ van Cathy O’Neill [2]. Heeft dat boek je beïnvloed?

“Ik was al bezig met mijn boek toen dat verscheen, maar het heeft me zeker beïnvloed. O’Neill’s boek heeft ook een iets andere focus. Zij schrijft alleen over big data en gaat minder in op statistische fouten en kwesties rondom causaliteit en correlatie.”

Worden mensen zich ook meer bewust van wat er gebeurt?

“Dat is wel wat mensen zeggen die het boek hebben gelezen. Ze zijn anders naar getallen in de krant gaan kijken. Mensen sturen me berichten toe en vragen wat ik er van vind. Er is een zeker bewustzijn gecreëerd, hoop ik. Ook bij de voordrachten die ik geef, bijvoorbeeld bij bedrijven maar ook op een ministerie, hoop ik mensen zo ver te brengen dat ze eerder durven vragen naar de betekenis van cijfers. Het getal moet het begin van de discussie worden, niet het doel op zich. Het is niet synoniem met de realiteit, er is ook een context waarin dat getal bestaat. Mijn doel was om mensen zelf de handvatten te geven om cijfers op waarde te kunnen schatten en niet afhankelijk te zijn van mij of fact-checkers.”

Je boek leest heel vlot en is laagdrempelig geschreven. Hoeveel moeite heeft het je gekost om het zo toegankelijk te krijgen?

“Het heeft best wel moeite gekost om het zo te krijgen, bijvoorbeeld bij de uitleg van de *p*-waarde. Je wilt het toegankelijk maken, maar op zo’n manier dat experts zeggen dat je er nog veel meer over kunt schrijven, maar dat wat er staat wel klopt. Tegelijkertijd wilde ik geen schooljuf worden of in jip-en-janneketaal schrijven. Uiteindelijk was de truc van het boek om goeie verhalen te vinden die mensen meeslepen. Ook als je niet van getallen houdt moet je in de verhalen betrokken worden; het moet niet als huiswerk voelen, het moet ook leuk zijn. Toen die verhalen er waren werd het gemakkelijker. Je wilt dat de lezer het gevoel krijgt dat hij er zelf achter komt. Mijn redacteur heeft me prima geholpen en er bijvoorbeeld voor gezorgd dat de informatiedichtheid niet te groot werd.”

We ronden het gesprek af. We stippen nog wat onderwerpen aan: het onderwijs, haar inspiratiebronnen voor het schrijven, de omslag en de geweldige titel van het boek. We nemen afscheid van Sanne en lopen naar het station op deze mooie winteravond. ☼

Referenties

- 1 Darrell Huff, *How to Lie with Statistics*, Penguin Books, 1991. Recent in het Nederlands uitgeven als *Liegen met cijfers*, Nubiz, 2018.
- 2 Cathy O’Neill, *Weapons of Math Destruction*, Penguin Books, 2017.